

Metodykę dokładniejszego obliczania transmisyjności atmosfery zawiera opracowanie [2]. Wartość ta jest przedstawiona jako iloczyn transmisyjności atmosfery idealnej (Rayleigha) oraz współczynników poprawkowych uwzględniających wpływ obecności w atmosferze rzeczywistej ozonu, pary wodnej i aerozoli. W tabeli 2 zestawiono obliczenia masy optycznej i t_a dla atmosfery idealnej.

Tabela 2.

Wartości transmisyjności atmosfery idealnej przy ciśnieniu atmosferycznym 1013 HPa wg [2].

Wysokość Słońca	Masa optyczna	Transm. atmosfery	Wysokość Słońca	Masa optyczna	Transm. atmosfery
90°	1,000	0,914	40°	1,553	0,878
80°	1,015	0,913	30°	1,993	0,853
70°	1,063	0,909	20°	2,900	0,807
60°	1,154	0,903	10°	5,580	0,705
50°	1,304	0,894	5°	10,323	0,616

Oczywiście transmisyjność atmosfery rzeczywistej jest mniejsza. W opracowaniu [3] podana została wartość otrzymana w wyniku badań periheliometrycznych: $I_b = 1,4 \text{ cal}/(\text{cm}^2 \text{ min}) = 997,0 \text{ W/m}^2$, dla powierzchni prostopadłej do kierunku padania, na poziomie morza, co daje współczynnik transmisyjności 0,73.

LITERATURA

1. Mietelski J.: *Astronomia w geografii*. PWN, Warszawa 1979.
2. *A Building and Its Physical Environment*. Praca zbiorowa pod red. L. Sliwowskiego. Wydawnictwo Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1992.
3. Rybka E.: *Astronomia ogólna*. PWN, Warszawa 1983.

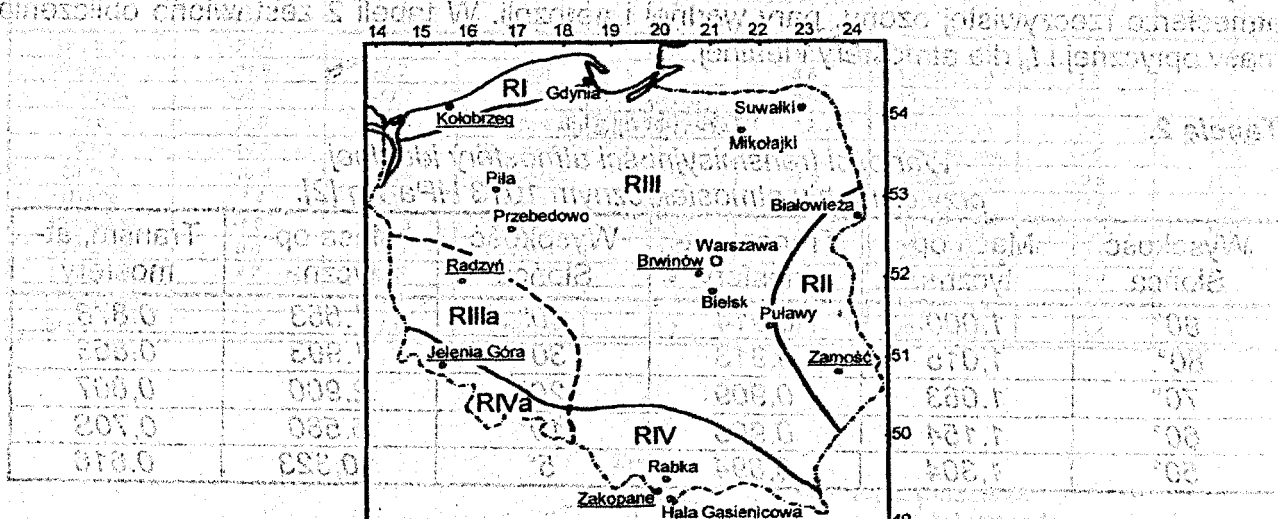
Ujma Adam

EFEKTYWNOŚĆ CIEPLNA PRZEGRÓD Z IZOLACJĄ TRANSPARENTNĄ

Promieniowanie całkowite, jakie dociera do danego punktu Ziemi, jest sumą promieniowania bezpośredniego i rozproszonego, które z kolei zależą od czynników miejscowych, takich jak szerokość geograficzna, klimat lokalny, zanieczyszczenie atmosfery.

Czas nasłonecznienia, a więc suma energii promieniowania słonecznego jaką dysponujemy, uzależniony jest od pory roku i położenia geograficznego. Tak więc, roczna suma energii całkowitego promieniowania słonecznego dla obszarów, najkorzystniej położonych wynosi około 2560 kWh/m^2 , dla Polski zaś zawiera się w granicach od 950 do 1250 kWh/m^2 w ciągu całego roku. Odpowiada to spaleniu, ze sprawnością 100%, około 120 kg paliwa umownego. Te znaczące strumienie energii w znikomym stopniu są wykorzystywane do poprawy bilansu energetycznego Polski, poprzez zastępowanie energii otrzymywanej z paliw, a przy tym i do poprawy stanu zanieczyszczenia środowiska produktami spalania tychże paliw. Na terenie Polski położonej między 49 a 54,5 szerokości geograficznej północnej, natężenie promieniowania, kąt padania promieni słonecznych i liczba godzin słonecznych są różne w skali roku. Pomiarów parametrów promieniowania słonecznego prowadzone przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w latach

1960 – 1990, pozwoliły zastosować rejonizację zasobów energii promieniowania słonecznego kraju. Ze względu na roczne sumy promieniowania całkowitego na powierzchni poziomej, na obszarze Polski wyodrębnia się cztery podstawowe regiony (rys. 1).

Rys. 1. Rejonizacja obszaru Polski pod względem intensywności rocznego promieniowania słonecznego [1]

- I – pas nadmorski, ograniczony izoliną 950 kWh/(m²rok) z Kołobrzegiem jako stacją charakterystyczną,
- II – wschodnia część Polski, ograniczona izoliną 950 kWh/(m²rok), ze stacją charakterystyczną Zamość,
- III – pozostała część Polski od południa, ograniczona izoliną 900 kWh/(m²rok), ze stacją Brwinów,
- IV – południowa część Polski ograniczona od północy izoliną 900 kWh/(m²rok), ze stacją Zakopane.

Dodatkowo wydzielono dwa podregiony:

- IIIa – górne dorzecze Odry z Radzynie,
- IVa – obszar Sudetów i Podgórze Sudeckiego z Jelenią Górą.

Największy dopływ energii promieniowania słonecznego obserwuje się na wybrzeżu (rejon I) oraz we wschodniej części kraju (rejon II). Roczne sumy promieniowania słonecznego kształtują się w granicach 950 – 1020 kWh/m². Najmniejszy w ciągu całego roku dopływ energii promieniowania słonecznego obserwuje się na południu Polski (rejon IV). Jednocześnie w tym rejonie w sezonie zimowym dopływ energii promieniowania słonecznego jest największy (200 – 250 kWh/m²). Podobnymi cechami charakteryzuje się rejon Sudetów - IVa. Generalnie w skali roku najwyższe wartości promieniowania słonecznego obserwuje się na wybrzeżu zachodnim oraz we wschodniej części Polski. W półroczu zimowym natomiast korzystniejsze warunki wykorzystania energii promieniowania słonecznego obserwuje się w południowej i wschodniej części Polski.

Porównując dane z Polski z danymi dla innych miast na świecie można stwierdzić że na terenie naszego kraju nasłonecznienie jest podobne do obszaru północnych i środkowych Niemiec, Beneluxu, Danii, północnej Francji i północnej części USA. Mamy jednak znacznie korzystniejsze warunki od Wielkiej Brytanii, Finlandii czy Szwecji, a we wszystkich tych krajach wykorzystuje się z powodzeniem instalacje słoneczne, w tym przegrody z izolacjami transparentnymi. Powinno to być zachętą do podjęcia prac mających na celu szersze wykorzystanie energii promieniowania słonecznego w Polsce.

W chwili obecnej graniczna wartość wskaźnika sezonowego zapotrzebowania na ciepło E , budynku jednorodzinnego w Polsce wynosi w odniesieniu: do kubatury ($V = 307 \text{ m}^3$) – $37,4 \text{ kWh}/(\text{m}^3\text{a})$, do powierzchni użytkowej budynku ($A_p = 121 \text{ m}^2$) – $93,5 \text{ kWh}/(\text{m}^2\text{a})$ [2]. Zastosowanie izolacji transparentnych, szczególnie na ścianach nasłonecznionych oraz ich odpowiednia lokalizacja, orientacja i właściwe rozwinięcie płaszczyzn ściennych mogą przyczynić się do dodatkowego zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło.

Najlepszy bilans energetyczny ściany z izolacją transparentną w czasie okresu grzewczego uzyskują ściany zorientowane na południe, które w miesiącach zimowych najdłużej są nasłoneczniane i podobnie jak przez okna przechodzi przez nie znaczna część promieniowania słonecznego. Wyniki badań wykazują, że dla Niemiec, w przybliżeniu, w ciągu roku izolacja transparentna, umieszczona na powierzchni ściany, może pokryć roczne zapotrzebowanie energii, w przypadku ściany południowej do wielkości około $120 \text{ kWh}/\text{m}^2$, a dla wschodniej i zachodniej około $70 \text{ kWh}/\text{m}^2$.

W przypadku budownictwa polskiego, przegrody z izolacjami transparentnymi są praktycznie nieznanymi. Szczątkowe informacje, jakie można na ich temat znaleźć w literaturze fachowej, nie wskazują na optymalne rozwiązania konstrukcyjno – materiałowe i terytorialne, tego rodzaju konstrukcji do zastosowania w warunkach polskich. Wydaje się to być jedną z podstawowych barier, nie pozwalających na wdrożenie na szeroką skalę tego rodzaju rozwiązań w budynkach wznoszonych na terenie Polski.

W niniejszym referacie zamieszczono wyniki obliczeń parametrów cieplnych ścian z izolacją transparentną, dla terytorium Polski, dla standardowego sezonu grzewczego.

Gęstość strumienia ciepła, w stanie ustalonym, przez ścianę z izolacją transparentną wg [5], określa następujące równanie:

$$\eta_0 I_c = U_{Ti} (T_A - T_e) + U_w (T_A - T_i), \quad (1)$$

gdzie:

U_{Ti} – współczynnik przenikania ciepła dla transparentnej izolacji, $[\text{W}/(\text{m}^2\text{K})]$;

U_w – współczynnik przenikania ciepła dla ściany, $[\text{W}/(\text{m}^2\text{K})]$;

T_e – temperatura powietrza zewnętrznego, $[\text{K}]$;

T_i – temperatura powietrza wewnętrznego, $[\text{K}]$;

T_A – temperatura absorpcyjnej powierzchni ściany, $[\text{K}]$;

η_0 – współczynnik konwersji promieniowania słonecznego dla izolacji transparentnej i powierzchni ściany,

I_c – strumień promieniowania słonecznego, całkowitego, wg normy [6], $[\text{W}/\text{m}^2]$.

Współczynnik konwersji η_0 określa zależność:

$$\eta_0 = \tau \alpha, \quad (2)$$

gdzie: τ – współczynnik transmisyjności promieniowania słonecznego przez izolację transparentną;

α – współczynnik absorpcji promieniowania słonecznego dla powierzchni ściany.

Strumień energii promieniowania słonecznego, po przejściu przez izolację transparentną (współczynnik konwersji η_0) absorbowany jest przez powierzchnię ściany, a następnie rozkłada się na dwa strumienie ciepła, z których jeden przenika do wnętrza pomieszczenia $U_w (T_A - T_i)$, a drugi na zewnątrz $U_{Ti} (T_A - T_e)$.

Utrzymywanie się temperatury o wartości T_A , wyższej od temperatury powietrza zewnętrznego T_e , zapewnia ogrzewanie pomieszczenia.

Gdy strumień promieniowania słonecznego równy jest zero $I_c = 0$, równanie (1) przyjmuje postać:

$$U_{Ti} (T_e - T_A) = U_w (T_A - T_i). \quad (3)$$

Po przekształceniu:

W niniejszym referacie zamieszczono wyniki obliczeń parametrów cieplnych ścian z izolacją transparentną, dla terytorium Polski, dla standardowego sezonu grzewczego. Wyniki badań wykazują, że dla Niemiec, w przybliżeniu, w ciągu roku izolacja transparentna, umieszczona na powierzchni ściany, może pokryć roczne zapotrzebowanie energii, w przypadku ściany południowej do wielkości około $120 \text{ kWh}/\text{m}^2$, a dla wschodniej i zachodniej około $70 \text{ kWh}/\text{m}^2$.

$$T_A = \frac{U_{\pi} T_e + U_w T_i}{U_{\pi} + U_w} \quad (4)$$

Strumień strat ciepła z pomieszczenia, bez absorpcji promieniowania słonecznego jest równy:

$$q_w = (T_i - T_e) U_w = \frac{U_w U_{\pi} (T_i - T_e)}{U_{\pi} + U_w} \quad (5)$$

Współczynnik przenikania ciepła dla ściany z izolacją transparentną jest równy:

$$U = \frac{U_w U_{\pi}}{U_{\pi} + U_w} \quad (6)$$

Efektywność ogrzewania przez ścianę z izolacją transparentną jest znacząca, gdy ściana charakteryzuje się dużą wartością współczynnika przenikania ciepła U_w , przy jednoczesnej małej wartości współczynnika przenikania ciepła U_{π} dla izolacji transparentnej.

Temperaturę T_A , przy założeniu występowania promieniowania słonecznego $I_c > 0$ określana jest ze wzoru (1)

$$T_A = \frac{\eta_c I_c + U_{\pi} T_e + U_w T_i}{U_{\pi} + U_w} \quad (7)$$

Strumień ciepła przenikający przez ścianę ma postać:

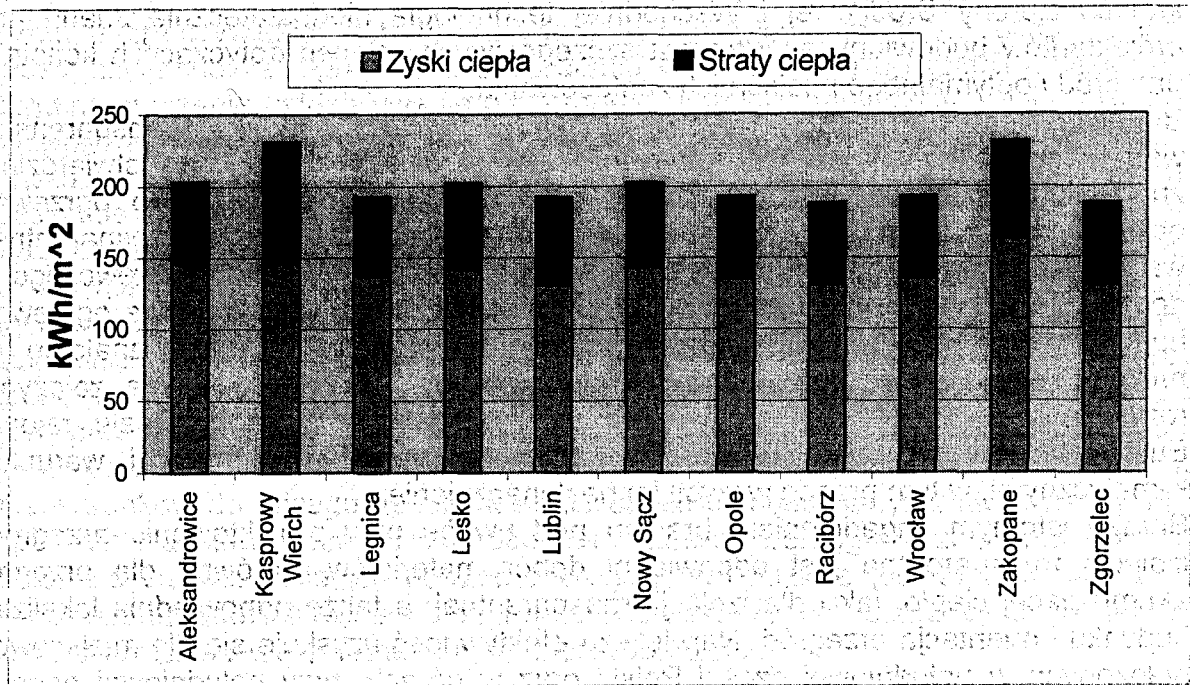
$$q_w = (T_A - T_i) U_w = \frac{\eta_c U_w I_c + U_{\pi} U_w (T_e - T_i)}{U_{\pi} + U_w} \quad (8)$$

Według zależności (8) określone zostały wartości efektywności cieplnej wybranych przegród z izolacją transparentną.

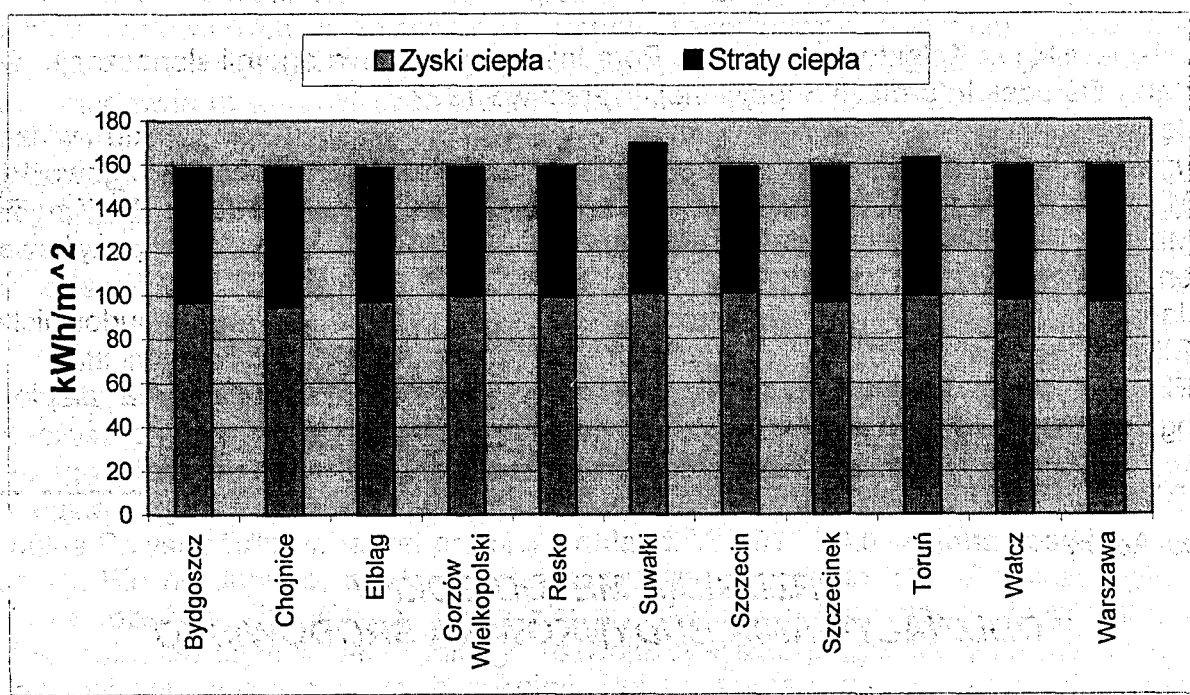
Efektywność cieplną ściany z izolacją transparentną tj. wielkość strumienia ciepła przenikającego przez tą ścianę obliczono według wzoru (8). Wartości oporu cieplnego przyjęte w obliczeniach wynoszą dla izolacji transparentnej średnio $R_{\pi} = 1,0 \text{ m}^2\text{K/W}$ oraz dla przegrody z cegły ceramicznej pełnej o grubości 38 cm $R_w = 0,49 \text{ m}^2\text{K/W}$. Przyjęto przeciętną wartość współczynnika transmisyjności promieniowania słonecznego przez izolację transparentną $\tau = 0,7$ oraz współczynnik absorpcji promieniowania słonecznego dla powierzchni ściany $\alpha = 0,9$. Obliczenia wykonano dla 59 miast Polski oraz dla przegród pionowych, nachylonych pod kątem 60° i 30° do poziomu oraz zorientowanych w kierunku S, S - W, S - E.

Na wykresie 1 przedstawiono wyniki obliczeń zysków ciepła przez przegrodę z izolacją transparentną dla miejscowości, w których w ciągu całego sezonu grzewczego bilans przepływu ciepła przez nią jest dodatni, a równocześnie suma zysków ciepła wszystkich miesięcy sezonu grzewczego jest największa (powyżej 130 kWh/m^2). Na wykresie 2 natomiast przedstawiono wyniki obliczeń dla miejscowości o najmniejszych zyskach ciepła w ciągu całego sezonu grzewczego (poniżej 101 kWh/m^2). Wyniki przedstawione na wykresach dotyczą południowej orientacji przegrody nachylonej pod kątem 60° do poziomu.

Wzrost zysków ciepła przez przegrodę z izolacją transparentną w miastach o największych zyskach ciepła w ciągu całego sezonu grzewczego jest dodatni, a równocześnie suma zysków ciepła wszystkich miesięcy sezonu grzewczego jest największa (powyżej 130 kWh/m^2). Wyniki obliczeń przedstawione na wykresach dotyczą południowej orientacji przegrody nachylonej pod kątem 60° do poziomu.

Wykres 1.
Miejscowości o największych zyskach ciepła przez ścianę z izolacją transparentną

Wykres 2.
Miejscowości o najmniejszych zyskach ciepła przez ścianę z izolacją transparentną

WNIOSKI

1. Na podstawie analizy literatury omawiającej izolację transparentne można wyciągnąć wnioski o skąpych i nie usystematyzowanych danych o tego rodzaju materiałach i ich zastosowaniu. Mimo, iż w okresie ostatnich kilkunastu lat wykonano na świecie wiele badań naukowych dotyczących izolacji transparentnych, wciąż jest to w Polsce i

krajach Europy Środkowej i Wschodniej technologia niedostatecznie znana przez projektantów budowlanych. Brak jest szczegółowych zaleceń dotyczących konstrukcji przegród i optymalnego miejsca ich zastosowania.

2. Biorąc pod uwagę efektywność jaką uzyskują przegrody z izolacją transparentną w warunkach klimatycznych Polski, co wykazano w artykule, można stwierdzić, iż znacząco zmniejszają one zapotrzebowanie na ciepło niezbędne do ogrzewania obiektów budowlanych. I choć bilans cieplny przegród z izolacją transparentną w warunkach klimatycznych Polski nie dla wszystkich miesięcy sezonu grzewczego jest dodatni, to zastosowanie tego rozwiązania może znacząco skrócić czas ogrzewania budynku konwencjonalnymi urządzeniami grzewczymi. Przez analogię do funkcjonowania izolacji transparentnych w warunkach polskich, można założyć, iż rozwiązania te mogą wykazywać również wysoką efektywność w wielu rejonach Europy Środkowej i Wschodniej, charakteryzujących się podobnymi warunkami klimatycznymi, w tym przede wszystkim nasłonecznieniem.
3. Bardzo istotnym zagadnieniem brany pod uwagę przy projektowaniu przegród z izolacją transparentną jest odpowiedni dobór materiałów, zarówno dla przegrody akumulującej ciepło, jak i dla izolacji transparentnej, a także odpowiednia lokalizacja budynku i orientacja przegród. Największą efektywność uzyskuje się dla miejscowości położonych w południowej części Polski oraz w górach, przy południowej orientacji przegrody.

LITERATURA

1. Wiśniewski G.: Kolektory słoneczne. Poradnik wykorzystania energii słonecznej. Centralny Ośrodek Informacji Budowlanej, Warszawa 1992.
2. Jędrzejewska – Ścibak T.: Bilans energetyczny budynku z punktu widzenia użytkowników (w:) Systemowe podejście do izolacji cieplnej budynków, Mrągowo 1998.
3. Mikoś J.: Półprzezroczyste izolacje termiczne budynków, ŚWIAT SZKŁA, 1997 nr 6.
4. Mikoś J.: Ściany z osłoną transparentną jako efektywne układy pozyskiwania energii słonecznej, Przegląd Budowlany 1996 nr 3.
5. Januszewski J.: Zastosowanie izolacji transparentnej i termotropowej w budownictwie, CIEPŁOWNICTWO, OGRZEWNICTWO, WENTYLACJA 2000, nr 1
6. PN – B – 02025:1998, Obliczanie sezonowego zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej.

Ujma Adam

PRZEGLĄD METOD OCENY ODDZIAŁYWANIA BUDYNKÓW NA ŚRODOWISKO

Relacje między obiektem budowlanym a jego otoczeniem składają się na różnego rodzaju oddziaływanie otoczenia na obiekt oraz oddziaływanie obiektu na otoczenie, w którym on znajduje się, w tym na środowisko naturalne oraz użytkowników tych obiektów. Oddziaływanie to jest zróżnicowane w odniesieniu do stopnia i rodzaju oddziaływań. Inne występuje na etapie wznoszenia obiektu i jeszcze wcześniej, w momencie produkcji materiałów budowlanych. Odmienna, ilościowo i jakościowo, skala oddziaływań rejestrowana jest na etapie jego eksploatacji, a inna na etapie rozbiórki i utylizacji materiałów pojawiających się w jej rezultacie. Oddziaływania te mogą nosić charakter pozytywny, negatywny lub obojętny. Pozytywny, czyli taki, w wyniku którego obiekt lub otoczenie może pozyskać lub oddawać składniki materialne lub niematerialne (np. energię) nie szkodząc sobie na